

Advokáti proti totalitě

– nový projekt představí osudy známých i neznámých jmen

Rozhovor s Petrem Tomanem

U příležitosti oslav 100 let české a slovenské advokacie představil v Luhačovicích dne 21. září 2018 JUDr. Petr Toman, LL.M., který má v představenstvu České advokátní komory na starost vnější vztahy a mediální oblast, odborné veřejnosti nový projekt ČAK, jednoduše nazvaný *Advokáti proti totalitě*. Projekt má být zahájen přesně za rok, v listopadu 2019, u příležitosti 30. výročí sametové revoluce. Přestože název zní jednoduše, jednoduchý rok to pro ty, kteří se tohoto projektu chopili, jistě nebude. Vedle notoricky známých jmen si totiž projekt klade za cíl představit i ta jména, která jsou zapomenuta, ale jimž rovněž stojí za to vzdát hold.

ADVOKÁTI TOTALITĚ

- **Pane doktore, jako první se pochopitelně nabízí otázka, kde se vzala myšlenka zmapovat osudy těch, kteří v řadách advokátů bojovali proti totalitnímu režimu?**

Projekt *Advokáti proti totalitě* vznikl ze dvou impulsů, které se protkaly ve stejný okamžik. Do právnické Síně slávy vstoupil v lednu 2018 JUDr. Jiří Machourek, nonšalantní advokát známý statečnou obhajobou brněnských disidentů v 70. a 80. letech minulého století. Uvědomili jsme si, že takových osobností má česká advokacie ve své historii daleko více, pouze se na ně zapomíná. Druhým impulsem byl silný pocit, že veřejnost v posledních letech přestává rozu-

mět postavení advokacie a její úloze v právním státě. Bohužel nejen laická, ale i odborná. Útoků na nezávislost advokacie a snah o narušení základního principu, na němž po léta stojí, totiž principu důvěrnosti komunikace mezi advokátem a jeho klientem, začalo přibývat. A proto

Doktor Toman v debatě s autorkou rozhovoru v Galerii 17. listopadu, kde se bude konat výstava *Advokáti proti totalitě*.

vznikl projekt *Advokáti proti totalitě*. Aby na prožitě historii a na konkrétních životních osudech advokátů ukázal, jak důležité jsou principy nezávislosti a důvěrnosti nejen pro advokacii jako profesi, ale i pro celou naši společnost. Aby ukázal, kam to vede, když jsou porušovány. Současně chceme vzdát hold těm, kteří i za cenu vlastních nesnází bojovali proti totalitě, za právo a spravedlnost. Přičemž totalitou nemyslíme pouze politický systém, který u nás vládl a v němž všichni žili, ale především způsob myšlení, který někteří používají dodnes.

• Před nedávnem jste vydal knihu *Nestorů české advokacie*, která se zaměřila na ty, kteří v advokacii prožili celý svůj život a mnohé v ní zažili. Tento Váš nový projekt, jak již ale víme, se neomezí jen na publikaci, plánujete mnohem více. Můžete alespoň ve zkratce představit, nač se můžeme těšit?

Nestory jsme připravili spolu s Ondřejem Šebestou, který s námi spolupracuje i na tomto projektu. Příští rok si budeme připomínat 30 let od Listopadu 1989. Ale také 70 let od jednoho z prvních vykonstruovaných komunistických procesů s následnou popravou odsouzeného advokátního koncipienta JUDr. Jaroslava Borkovce. Jsou to významná výročí, která si nepochybně projekt tohoto rozsahu zaslouží. Jsem proto rád, že představenstvo ČAK projekt *Advokáti proti totalitě* podpořilo a vytvořilo vcelku široký prostor k jeho realizaci.

Hlavní částí projektu je výstava v budově České advokátní komory na pražské Národní třídě, kterou již nyní připravujeme. Součástí projektu je i vydání knihy, která bude mapovat osudy advokátů – hrdinů, a tak je zachová

i pro dobu po skončení výstavy. To vše bude podpořeno samostatnou webovou stránkou, interaktivně propojenou jak s výstavou, tak s knihou. Na webových stránkách budou umístěny i další informace, které se nám podaří shromáždit a do knihy či na výstavu se z kapacitních důvodů nevejdou. To ale není vše.

Téma je natolik odborně široké a zajímavé, že jsme se dohodli na spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy a jejími historiky, vedenými děkanem prof. Janem Kuklíkem. Na listopad příštího roku připravujeme dvoudenní odbornou konferenci, která se bude věnovat právě advokacii a jejímu postavení v uplynulých 70 letech. Takže máte pravdu, práce nás čeká dost a všichni se na ni moc těšíme.

• Jak se zdá, *Advokáti proti totalitě* mají vysoké ambice. Takový projekt ale zcela jistě nelze zvládnout bez odborné „historické“ pomoci. Přizval jste někoho z odborníků ke spolupráci?

Samozřejmě. Kromě zmíněné spolupráce s profesorem Kuklíkem a jeho týmem jsem měl velkou radost, když nabídku stát se odborným poradcem celého projektu *Advokáti proti totalitě* přijal PhDr. Petr Blažek, Ph.D., historik Ústavu pro studium totalitních režimů. V době navázání naší spolupráce pro nás bylo důležité, že byl odborným garantem dokumentární série České televize *Proces H*, který v deseti dílech mapoval soudní proces s dr. Miladou Horákovou. V něm byl k 22 letům vězení odsouzen i advokát JUDr. Jiří Křížek, kterému se bude náš projekt také věnovat. Později se vyvinula spolupráce na celém projektu.

Vedle Petra Blažka spolupracujeme i s dalšími historiky, kteří zpracovávají příběhy advokátů či jejich klientů za-

řazených do našeho projektu. Je radost pracovat se zapáleným historikem Mgr. Petrem Mallotou, který se věnuje případu popraveného JUDr. Jaroslava Borkovce a jeho roli v tzv. Prokešově puči, ale i s Mgr. Janou Horákovou, ředitelkou Slezského zemského muzea a správkyní pozůstalosti Heliodora Píky, která nám pomáhá zpracovat osud Píkova obhájce JUDr. Rastislava Váhaly. V neposlední řadě využíváme i archiv Libri Prohibiti, v němž jsou dokumenty k činnosti Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných a k politickým procesům s disidenty 70. a 80. let. Pochopitelně nemohu zapomenout ani na spolupráci s našim výbo-rem pro historii advokacie, především s JUDr. PhDr. Stanislavem Balíkem.

• Které další advokáty chcete v projektu představit?

Vedle výše uvedených jmen advokátů z let 1948-1968 budeme připomínat i životní osudy advokátů z dalšího historického období, např. první dámu české advokacie a první polistopadovou ministryni spravedlnosti JUDr. Dagmar Burešovou. Rozhovor s jejím manželem je již hotov. Dále připomeneme osud obhájce disidentů, prvního polistopadového předsedy Nejvyššího soudu a prvního veřejného ochránce práv JUDr. Otakara Motejla, dále obhájce desítek disidentů JUDr. Milana Hulíka a JUDr. Jiřího Machourka. A na- konec chceme připomenout i životní osudy slovenského advokáta JUDr. Jána Čarnogurského, který byl pro svoji obhajobu v roce 1981 z advokacie vyloučen a v roce 1989 skončil za protistátní činnost dokonce ve vazbě. Ale jmen, jimž bychom se chtěli věnovat, je více.

• Jakým způsobem chcete jejich životní příběhy přiblížit současným zájemcům?

Především chceme podrobně popsat jejich činnost v advokacii a při obhajobě nejznámějších případů, k níž přistupovali i za cenu vlastního ohrožení. A často za ni i tvrdě zaplatili. Shromažďujeme autentické dokumenty, soudní spisy, rozsudky, soukromé dopisy klientů a další originální dobové materiály, které chceme vystavit. Dáváme dohromady některé originální osobní věci advokátů, které budeme také vystavovat. Emotivně je ohromný rozdíl vidět rozsudek JUDr. Milady Horákové a advokáta JUDr. Jiřího Křížka na fotografii a držet ho opravdu v ruce. I taková drobnost jako osobní popelníček JUDr. Otakara Motejla z jeho pozůstalosti působí velmi dojemně. Tyto věci získáváme od příbuzných, které jsme oslovili a děláme s nimi rozhovor. Občas je to spíše detektivní práce, ale nakonec se nám podařilo najít třeba i dceru JUDr. Jaroslava Borkovce i dceru JUDr. Rastislava Váhaly. Chceme oslovit i známé politiky a právníky a požádat je o jejich osobní vzpomínku na zmíněné advokáty. Nápadů máme hodně.

• Vedle nich ale znovu ožijí i příběhy dávno zapomenuté. Koho jste například „objevili“?

Podle mě jsme objevili příběh JUDr. Jaroslava Borkovce, jediného zástupce advokacie, který byl popraven. Díky vedoucí našeho odboru matriky JUDr. Jaroslavě Mackové jsme objevili i dosud zcela neznámý příběh JUDr. Karla Křídla, který zastupoval továrníka Beera z Varnsdorfu, kterému pomohl získat zpět zabavenou továrnu. To vyvolalo nesouhlas dělníků a tzv. varnsdorfskou stávku. Rozsudek byl poté změněn a advokát Křídlo postižen. Ale připomínáme i příběh JUDr. Rastislava Váhaly, který strávil ve vězeňské cele noc před smrtí s generálem Heliodorem Píkou a následně se zasloužil i o jeho rehabilitaci. Bohužel už ne jako advokát, protože advokacii musel právě kvůli generálově obhajobě opustit. Prostě co jméno, to dechberoucí životní osud advokátů, kteří věděli, kde je právo a spravedlnost v polámané době, a dokázali je bránit a prosazovat.

• Mnozí možná pamatují i další kolegy a jejich životní příběhy. Budou se moci na Vás obrátit a seznámit Vás a posléze i veřejnost s dalšími jmény a jejich osudy?

Pro začátek jsme shromáždili jména z let 1948-1989. Pokud by kdokoliv z kolegů advokátů znal osud advokátky nebo advokáta, například svého předka či příbuzného, o nichž by se dalo říci, že vystupovali proti totalitě nebo v totalitním režimu doplatili na svoji advokátní činnost, velmi rádi je do projektu zařadíme a s jejich osudem seznámíme veřejnost. To jsou jména, na něž je advokacie právem hrdá, to jsou příběhy, které musíme připomínat. Byli a stále jsou nositeli principů naší profese, na které si nemůže advokacie nechat sáhnout, a když k tomu dochází, musí se ozvat. Pokud se dnes mnozí populisté či manipulátoři snaží pod různými záminkami zasahovat do důvěrnosti vztahu mezi advokátem a klientem, pokud někdo nechápe roli obhájce v trestním procesu, mohly by mu osudy našich předchůdců pomoci je pochopit. Alespoň to je náš cíl.

• Předpokládám, že u těchto prvních jmen nezůstane... Kam budou tedy Advokáti proti totalitě dále pokračovat?

Další osud projektu v tuto chvíli zůstává otevřený. Výstava, webová stránka, kniha a odborná konference je cílová páska, ke které se nyní snažíme dostat, a současně limit, který jsme aktuálně schopni zvládnout. Pokud se nám i díky spolupráci s dalšími advokáty či historiky podaří shromáždit nové příběhy, bude se jim ČAK určitě věnovat.

• Práce na projektu jsou v plném běhu, nezbyvá než poděkovat za rozhovor a popřát mnoho sil při tvůrčí práci!

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

ADVOKÁTI **PROTI TOTALITĚ**